

Sockenmagasinet – Kronoboden – Lånemagasinet

– en bildsvit

Krånbåode, Kruunbåode, Kruunboode ... Dialektuttalet varierar mellan byarna i Malax.

Sockenmagasinet är uppfört 1754. Nuvarande yttre form är från 1810, takfönstret med luckor har tillkommit 1948. Magasinet har ägts av Ytter- och Övermalax skifteslag fram till 1990 då det donerades till Malax museiförening.

Vid vägförbättringsarbeten på 1970-talet breddades vägen och den gamla stentrappan revs bort och stenarna placerades invid magasinet.

3

2

Trappan var borta ända till år 2007 då museiföreningen fick lov av vägmästare **Karl-Oskar Norrback**/Vägverket att återställa trappan.

4

Bilderna visar situationen den 29 mars 2007 när planeringen av trappan började. Fr.v. i bilden ovan museiföreningens ordförande **Gustav Smulter**, **Kaj-Tore Damsten** (grävmaskinsägare), **Vidar Björknäs** och **Nils Sund**.

Stentrappan på plats.
Foto 14.4.2007. **Birger Hellman** (grävmaskin),
Nils Sund (traktor), **Vidar Björknäs** och **Gustav Smulter** gjorde arbetet,
som Vägverket bekostade.

6

Trappräcket, gjort av
Lars-Erik Hallbäck exakt
enligt tidigare modell,
på plats. Foto 26.4.2007.

8

9

Siri Hagback låser
upp dörren på södra
gaveln 26.4.2007.
Nedan nycklar som
hör till magasinet.

10

11

Ursprungligen har tre
likadana lås (t.v.) an-
vänts för södra gavelns
dörr. Tre personer
med varsin nyckel
skulle samtidigt vara
närvarande då dörren
öppnades.

12

Dörren öppnad: på de
plåtbeslagna väggarna
finns öppningar till
sådeslårarna. Trappan
till övre våningen
längst bort.

Norra gavelns
bastanta trädörr
öppnad och ...

I övre våningen är
det fri passage från
gavel till gavel.

14

18

I magasinet finns
en del av musei-
föreningens äldsta
föremål, bl.a. olika
kappmått.

... också här finns
öppningar till
de djupa sädes-
lårarna.

19

Genom ett galler i
golvet kan man se
ner i de djupa
sädeslårarna.

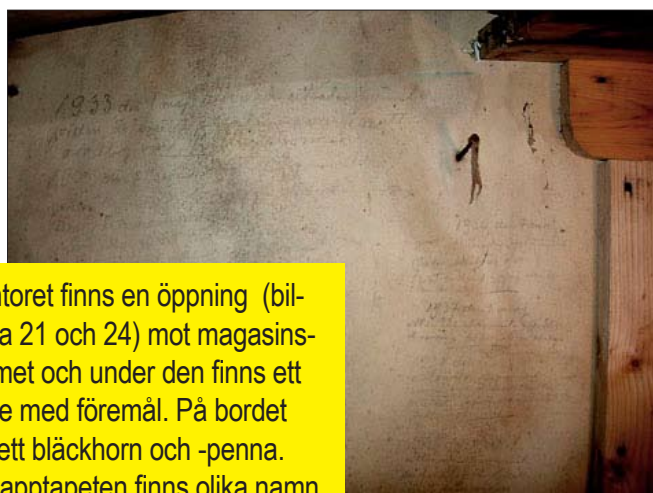

16

20

Mathias Edvard Bonns lät 1948 inrätta "ett litet kontor med eldstad" och fönsterlucka, som skymtar t.v. i bilden nedan.

I kontoret finns en öppning (bilderna 21 och 24) mot magasinrummet och under den finns ett bräde med föremål. På bordet står ett bläckhorn och -penna. På papptapeten finns olika namn, datum och notiser.

På Europas byggnadsarvsdag den 9 september 2007 presenterades Sockenmagasinet för allmänheten. **Siri Hagback** berättade om dess historia. Ett 80-tal personer mötte upp och nästan hela övre våningen var fylld med folk.

– Magasinet är idag (2013) ett förvaringsutrymme för museiföremål. Magasinet är i gott skick efter den yttre renovering som Ytter- och Övermalax skifteslag lät utföra innan det donerades till Malax museiförening 1990.

Bilder: **Göran Strömfors** / Malax museiförenings bildarkiv.

Nu är det bevisat: Kronoboden eller Kruunboode i Malax uppfördes i början av 1750-talet, och de äldsta stockarna är från 1500-talet! Museiföreningen har låtit Stefan Blomqvist dendrokronologiskt datera lånemagasinet, och likaså Henrik Levlin's lada i Börängen. Borrproverna togs i augusti i år och den 26 oktober redovisades resultaten i ett epostmeddelande. Nedan Stefans rapport med bilagor som belyser dateringarna, som gjorts som ideellt arbete.

Kronoboden har "rötter" i 1500-talet

Hej Göran, kopia Siri

hösten har rusat iväg och det har tagit litet tid att slutföra analysen av de borrprov jag tog tillsammans med dig i somras.

Bifogar här en preliminär rapport av analysresultaten. Den alldeles utmärkta rapport från provtagningstillfället som du gjorde i somras dokumenterar noggrant var vart och ett av proven togs.

Analysen av proven från Kronoboden uppvisar ett mycket samstämmigt resultat. Åtta av de elva stockarna har en sista årsring som kan dateras till sommaren 1751, medan de resterande tre har årsringar som kan avläsas till 1746, 1750 och 1750. För dessa tre kan det mycket väl hända att de yttersta årsringarna nöts eller helt enkelt skalats bort i något skede. Stockarna varmed Kronoboden uppfördes har alltså fällts någon gång efter tillväxtperioden sommaren 1751 och före sommaren 1752, troligen under vintern 1751/1752.

Har då upptimringen av Kronoboden tagit sin början under sommaren 1752?

I boken om Malax (sid 117) kan vi läsa "... Uppå konungens befallningshavandes trägna påyrkan blev här en besparingsbod uppsatt 1754". Mätresultatet stämmer mycket väl överens med detta, och bekräftar väl texten i boken.

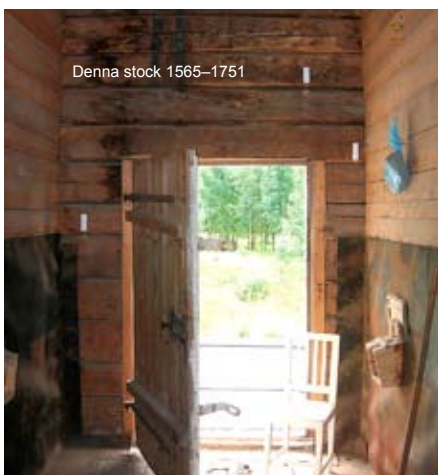
Stockproven uppvisar en god korrelation med den referenskurva jag har byggt upp. T-värdet (som är en speciell typ av korrelation) talar sitt tydliga språk. Man brukar anse att ett värde över fyra ger tillförlitliga resultat, i det här fallet varierar T-värdet mellan 5.41 och 9.04. Mycket god korrelation med andra ord.

Ett par av stockarna har en ansevärd ålder, både stock nr 4 och 11 uppvisar en ålder på 187 år, vilket innebär att den tidigaste avläsbara årsringen härstammar från 1565, bara 5 år efter Gustav Vasas död. Fascinerande! Och åtminstone stock nummer 4 har ytterligare många år på nacken, då den innersta delen av stocken inte omfattas av det prov som togs. Det här betyder ju också att jag nu har en referenskurva som sträcker sig tillbaka till 1565. Långsamt söker sig kurvan allt längre tillbaka i tiden.

Det andra objektet som vi tog prov på i somras var Levlin's lada i Börängen. Ladans ålder kan också mycket väl bestämmas. Vi tog prov från 6 stockar, tre stockar daterades till 1781, två till 1782 och en till 1779. Det är en aktningsvärd ålder för en ängslada. Hur många lador från 1700-talet finns det kvar i Malax, månntrö? Också här daterar sig proven fint, med T-värden på mellan 5.65 och 9.13.

Jag har för avsikt att göra en utförligare rapport, med bilder av årsringar och tillväxtkurvor. Men det blir nog i något senare skede.

Hälsningar från höstmörkret i Grankulla, Stefan

Provborrningsställena numrerades och markerades med vita lappar. Nedan tas borrprov ur en av de äldsta provtagningssstockarna (KrB 11), som är tredje stocken ovanom Kronobodens södra ingång.

Kronobodens utrymmen är sevärda och innehåller många av museiföreningens äldsta föremål. Nedan borrmaskin, borr (längst ner) och låda med fack för borrprov.

Levlin's lada finns väster om Vinterbrovägen, mellan kyrkbyn och Vinterbro. Nedan tas borrprov nr 5, två stockar ovanom borrprov 4, i ladans. Båda stockarna hade i analysen 1692 som första och 1782 som sista årsring.

Bilder: Göran Strömfors

Dendrokronologisk datering

Kronoboden i Malax. Provtagning 10 augusti 2010.

Levlins lada i Börängen, Malax. Provtagning 10 augusti 2010.

Nycklarna till Kronoboden

	Nr	Identitet	Första år	Sista år	Korrelation	T-värde
Kronoboden	118	KrB1	1614	1751	0.72	7.71
Kronoboden	119	KrB2	1627	1751	0.55	4.81
Kronoboden	120	KrB3	1574	1746	0.51	7.13
Kronoboden	121	KrB4	1565	1751	0.60	9.04
Kronoboden	122	KrB5	1617	1750	0.62	8.77
Kronoboden	123	KrB6	1681	1751	0.76	6.22
Kronoboden	124	KrB7	1648	1750	0.58	6.73
Kronoboden	125	KrB8	1657	1751	0.49	5.41
Kronoboden	126	KrB9	1581	1751	0.50	7.12
Kronoboden	127	KrB10	1659	1751	0.60	7.20
Kronoboden	128	KrB11	1565	1751	0.57	8.52
Levlins lada	129	Lev1	1677	1781	0.70	5.59
Levlins lada	130	Lev2	1689	1781	0.69	9.13
Levlins lada	131	Lev3	1704	1781	0.61	5.77
Levlins lada	132	Lev4	1692	1782	0.65	5.65
Levlins lada	133	Lev5	1692	1782	0.64	5.16
Levlins lada	134	Lev6	1688	1779	0.60	7.07

Kommentarer angående yttersta årsringen:

KrB1. Inga spår av årsring utanför

KrB2. Inga spår av årsring utanför

KrB3. Ytan svårt medtagen,

kan ha funnits fler årsringar utanför

KrB4. Inga spår av årsring utanför

KrB5. Inga spår av årsring utanför, sista årsringen

verkar avbruten mitt i tillväxten

KrB6. Inga spår av årsring utanför

KrB7. Tydliga rester av årsring utanför

sista uppmätta

KrB8. Verkar att vara sist årsringen, bark utanför

KrB9. Inga spår av årsring utanför

KrB10. Inga spår av årsring utanför

KrB11. Inga spår av årsring utanför. Stocken varifrån prov KrB11 togs var mycket nött på insidan och verkade som om den kunde ha varit placerad någon annanstans i något skede. Varifrån denna nötta yta härrör sig är svårt att säga. Stocken daterades liksom de flesta andra till 1751.

Lev1. Inga spår av årsring utanför

Lev2. Rester utanför kan vara bark, eller också rester av en årsring

Lev3. Spår av ytterligare en årsring utanför den sista uppmätta årsringen

Lev4. Inga spår av årsring utanför

Lev5. Inga spår av årsring utanför

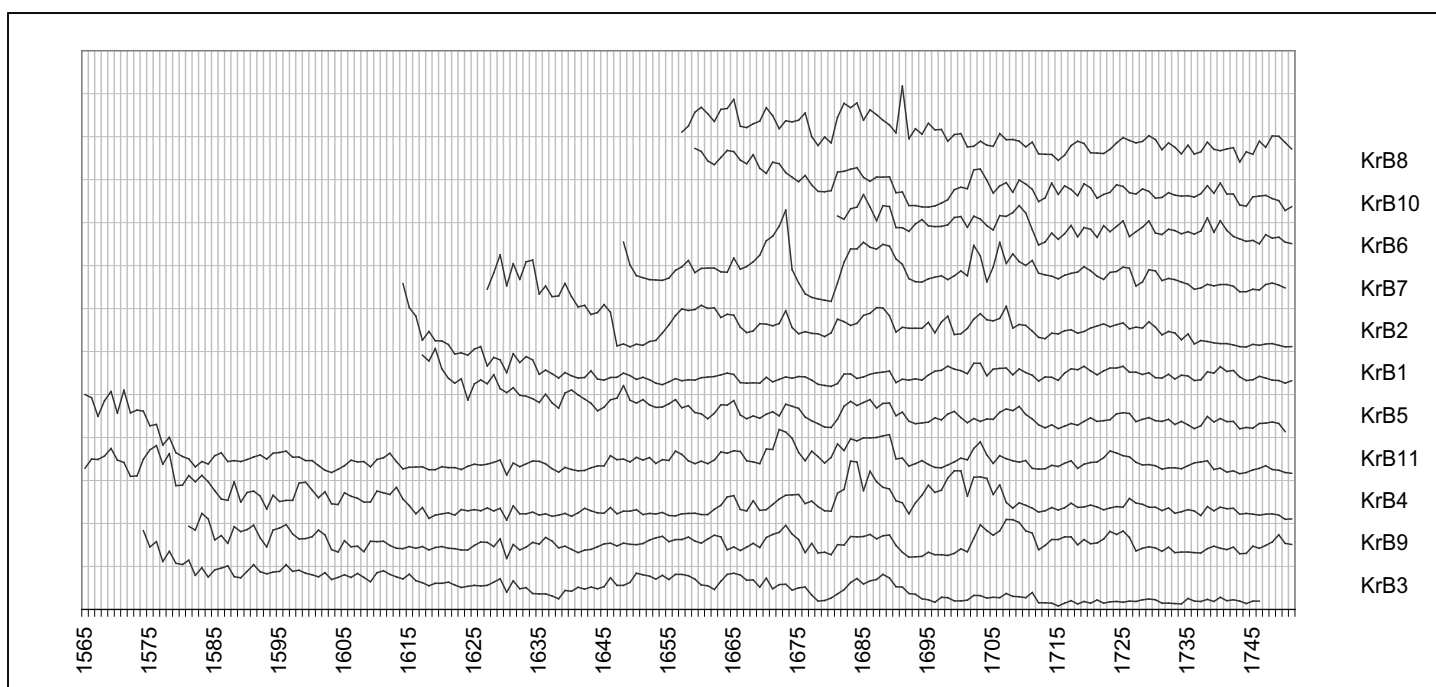
Lev6. Inga spår av årsring utanför

Stefan Blomqvist

k.stefan.blomqvist@gmail.com

En delbild av KrB11. Stockens årsringar är kraftigt förstörade.

Tillväxtkurvor för de enskilda stockarna från Kronoboden. Avståndet mellan de vågräta linjerna i diagrammet motsvarar en årstillväxt på 1,25 mm. Som exempel ser vi att årsringstillväxten för KrB1 under 1614 motsvarar ca 2,5 sådana avstånd eller ca $2,5 \cdot 1,25 = 3,125$ mm (årsringsbredden uppmättes till 3,23 mm). – Tillväxtkurvor har även uppgjorts för de enskilda stockarna från Levlins lada.